



DE OPINIE VAN CASPER DE VRIES

'Overheid komt met anoniem digitaal betaalmiddel'

"Het wordt helemaal niks." Casper de Vries, hoogleraar monetaire economie, is stellig over de huidige cryptovaluta's, zoals de bitcoin: ze worden geen algemeen aanvaard betaalmiddel. Een optelsommetje aan nadelen fundeert zijn conclusie. Maar: "Als de overheid niet met een anoniem digitaal betaalmiddel komt, als vervanger van contant geld, gaat de markt dat doen."

Even, direct aan het begin, lijkt het interview uit te lopen op een typische vrijdagmiddagmix van landerigheid en lacherigheid. Een gedateerd cv op de universiteitswebsite leidt tot gemopper, ook op de onderwijsinstelling in het algemeen. En een terugblik op zijn kandidaats filosofie is voor Casper de Vries aanleiding om deze 'wetenschap' eens op de hak te nemen.

Deze relativering en humor blijken echter uitstekend gereedschap om cryptovaluta's te ontdoen van de hijgerigheid eromheen en deze in het juiste perspectief te plaatsen. Daarbij lardeert de hoogleraar zijn observaties en gevolgtrekkingen graag met historische uitstapjes. Op de vraag of er, op de negende etage van het Tinbergen gebouw van de Erasmus Universiteit, een cryptomiljonair tegenover de interviewer zit: "Dat niet. Maar ik heb – procentueel – wel enorme winst én verlies gemaakt. Jaren geleden heb ik voor 25 euro een stuk bitcoin gekocht. Als hoogleraar monetaire economie moet je immers weten wat het is en hoe het werkt. Dat bedrag is heel veel meer waard geworden en ook weer heel veel minder. De teller staat nu geloof ik op iets van 150 euro. (lachend) Een magistrale winst, maar ik ben geen miljonair."

De aankoop verliep destijds vrij moeilijk. "Het heeft me twee volle avonden op de computer gekost. Daarna was mijn conclusie: dit gaat 'm niet worden. Tegenwoordig gaat het wel een stuk sneller en makkelijker, vooral dankzij die toepjes – toepassingen – die door de mensheid in Nederland helaas appjes worden genoemd. Maar nog steeds, om een aantal andere redenen, wordt het helemaal niks met de huidige cryptovaluta's als betaalmiddel."

GIGANTISCH VEEL ENERGIE

De eerste reden ligt buiten het expertisegebied van De Vries, die de bitcoin ook wel Bid Coin noemt. "Als je een cryptomunt koopt of verkoopt, moeten alle aangesloten computers dat registreren. Daar heb je gigantisch veel energie voor nodig. Er is überhaupt onvoldoende energie op de wereld om iedereen van de bitcoin gebruik te laten maken."



ER IS UBERHAUPT ONVOLDOENDE ENERGIE OP DE WERELD OM IEDEREEN VAN DE BITCOIN GEBRUIK TE LATEN MAKEN



Prof. dr. Casper G. de Vries (1955) is de Witteveen hoogleraar in de monetaire economie aan de Erasmus School of Economics in Rotterdam. Hij is fellow van het Tinbergen Instituut, lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en adviseur bij de pensioenfondsen van UWV en ING. Na zijn promotie aan Purdue University (VS), heeft De Vries functies bekleed aan onder meer de Texas A&M University en de Katholieke Universiteit Leuven. Voorheen gaf hij leiding aan het risicomanagement programma van de Duisenberg School of Finance en was hij kroonlid van de Sociaal-Economische Raad (SER).

Zijn lange cv aan opleidingen, werkzaamheden en publicaties verraadt ook een loco-kandidaats Filosofie, dat hij naast zijn doctoraal Algemene Economie heeft behaald. Wat de wijsbegeerte heeft bijgedragen aan zijn werk, luidt de vraag. Ach, je moet af toe eens in de pot roeren, verklaart hij even later zijn antwoord. (Lachend) "Wijsbegeerte is echt een heel ander niveau dan economie. Ik vond het leuk dat je 's avonds dronken in de kroeg kon hangen en de volgende ochtend toch hele slimme opmerkingen kon maken. Filosofie gaat over het leven. Het is slaaplectuur die iedereen kan verzinnen. (Schaterlach) Hier zullen de filosofen niet blij mee zijn. Maar ze begrijpen niet wat een echte wetenschap is. Na Karl Popper is er alleen maar Franse onzin gekomen, zoals het deconstructivisme, waarbij de filosofie volledig de weg is kwijtgeraakt. Nou ja, je wordt, als je onderzoek doet, uitgedaagd over bijvoorbeeld je methodologie. Maar ja, dat moet elke wetenschapper. Empirisch gezien kun je nooit iets bewijzen, je kunt alleen maar ontkrachten, en dat soort dingen. Nee, de filosofie is vanaf 1500 afgehaakt van de échte wetenschap."

Reden 2. De belangrijkste voorwaarde voor een betaalmiddel is dat het algemeen aanvaard en makkelijk en goedkoop voorhanden is. De Vries: "Zoals munten of zout in vroeger tijden. Anders is het betaalmiddel te kostbaar om iemand te vinden die wil ruilen en een spiegelbeeldige transactie wil doen. Door een tussenstap, met een door iedereen aanvaard goed, gaat dat sneller. Maar dat is met cryptomunten niet het geval, mede gezien de twee avonden die ik eraan heb moeten besteden om ze te verwerven."

"Verder moet de waarde van een betaalmiddel relatief stabiel zijn ten opzichte van een behoorlijk mandje goederen, die iedereen zo nu en dan koopt. De koers van de bitcoin fluctueert echter dagelijks als een razende roeland. Dan is de munt een speculatief iets, net als een aandeel. Dat gebruiken we ook niet om elkaar te betalen. De waarde van cryptomunten wisselt zo sterk omdat deze afhangt van de vraag of anderen, zoals criminelen, de munt ook gaan gebruiken. Of Chinezen die geen geld het land uit mogen brengen, maar dat wél graag willen. Vandaar dat in Zuidoost-Azië de bitcoin erg populair is."

De Vries trekt een vergelijking met de hyperinflatie in bepaalde landen. "Zoals Israël in de jaren tachtig. Daar werd een koopbedrag afgesproken in dollars. Op de transactiedag werd het bedrag omgerekend naar de sjekel, tegen de dan geldende koers. Dat zag je ook in Argentinië en Afrika. Als er hoge inflatie is, gaan mensen andere valuta gebruiken, zoals de dollar en euro, die wél een stabiele waarde kennen. Dat is eveneens het geval bij een jojoënde bitcoin."

Daarmee komen we bij reden 4. De Vries: "Een betaalmiddel moet je op een makkelijke manier kunnen oppotten. Op zich kan dat met de bitcoin. Je kunt deze zelf opslaan of in een elektronische portemonnee, die door een bedrijf wordt geleverd. Als deze onderneming echter frauduleus is, is opeens al het geld verdwenen. Dat is met bitcoin gebeurd."

BIG BROTHER

Kortom, redenen te over waarom cryptomunten zoals de bitcoin het kunnen schudden als betaalmiddel. Toch voorziet De Vries wel degelijk een toekomst voor een andersoortige technologie om elkaar te betalen. De mensen hebben namelijk een diepe behoefte aan een anoniem betaalmiddel. Niet als vervanger van het betaalsysteem, maar ernaast.

WE WILLEN NIET DAT DE OVERHEID MET ALLES MEE KAN KIJKEN

De Vries: "We willen niet dat de overheid met alles mee kan kijken. Ik denk ook niet dat dit goed is. Waarom zou de overheid moeten weten dat ik mijn kinderen zakgeld geef of ergens in een restaurant ga eten? Met elektronisch betalen weet de overheid dat. Daar zit een probleem van Big Brother, Brave New World en dat soort angstverhalen."

"Tijdens de introductie van social media is veel te lichtzinnig nagedacht over wat deze allemaal impliceren. Mij niet gezien op een Smoelenboek (Facebook) of LinkedIn. Veel te gevaarlijk. Kijk maar naar China. De overheid daar controleert alles. Daar moet je mee uitkijken. Het zal in de westerse wereld misschien zo'n vaart niet lopen, maar je moet er toch mee oppassen. Wie weet wat voor regime er hier zit over twintig jaar."

"Er zal dus behoefte blijven aan een anoniem en wettig digitaal betaalmiddel. Mijn stelling is: als de overheid daarmee niet komt, gaat de markt het doen. Dat is trouwens het interessante aan contant geld. Dat is het enige wettige betaalmiddel. Je bent verplicht het te accepteren. Een bijkomend voordeel van een centrale overheid die cryptomunten als betaalmiddel uitgeeft en daarvoor garanties afgeeft, is de grotere veiligheid. Ik voorspel dus dat er een door de ECB uitgegeven Europese cryptomunt gaat komen. Dat is niet tegen te houden. Wanneer? Dat weet ik niet."

HEFTIG TEGENGESPARTELD

Bij diverse centrale banken, ook DNB, bestaat de nodige weerstand tegen deze introductie. Want met een eigen anonieme cryptomunt verliezen ze de controle over het geld en faciliteren ze de zwarthandel en criminaliteit. Dat vindt de belastingdienst ook niet leuk, gniffelt De Vries.

"Centrale banken zijn van nature conservatief. Niettemin gaat op den duur zo'n anoniem digitaal betaalmiddel er komen, al dan niet door de private sector. Bitcoin is daarvan de eerste – inefficiënte – versie. Maar de technologie ontwikkelt zich verder. Er ontstaan verbeterde versies die de genoemde nadelen opheffen. Er zijn trouwens al alternatieven, zoals de loata. Nee, de geest is uit de fles."

"Binnen het eurogebied wordt nog heftig tegengesparteld. De meeste centrale banken zijn er niet voor. Buiten het eurogebied zie je echter dat centrale banken in onder meer Polen, Zweden en Denemarken de cryptomunt intensief bestuderen. Polen heeft geloof ik al zo'n munt."

"Bovendien loopt het gebruik van contant geld dramatisch snel terug omdat alles elektronisch kan. En bijna alle briefjes van 500 euro zijn in het bezit van de zwarthandel en de drugscriminaliteit. Dus op een bepaald moment stopt betalen met contant geld gewoon."

SEIGNORAGE

Dat cash op zijn retour is, is precies de beweegreden voor sommige centrale banken om wél na te denken over de uitgave van een cryptomunt. Want met het verscheiden van contant geld, drogen tevens de bankinkomsten uit de productie ervan op. En daarmee die van de centrale overheden. Want de banken sluizen hun winsten één-op-één naar hen door. Als alles giraal is geworden, gaat alle winst daarvan naar de commerciële banken.

De Vries: "Voor die uitgave van bankbiljetten bestaat een mooi Frans woord: seignorage, tekenrecht. Op de geproduceerde biljetten staat nog steeds de handtekening van centrale bankiers. Die briefjes kon je tot 1973 omwisselen tegen goud. Maar een aantal ervan kwam nooit terug, bijvoorbeeld omdat mensen ze vergaten of omdat ze kapot gingen. Dat was automatisch de winst voor de centrale bank."

"Sinds 1973 hebben we uitsluitend vertrouwensgeld. Briefjes die op zich niks waard zijn, maar die we tóch aanvaarden als betaalmiddel. Overigens meldde de Italiaan Marco Polo na zijn jarenlange verblijf aan het einde van de dertiende eeuw in het nog onontdekte China dat ze daar boombast met een keizerlijke stempel gebruikten om elkaar te betalen, zodat handelaren niet hoefden te sjouwen met zakken goud. Blijkbaar kende die samenleving veel stabiliteit of had de keizer dusdanig de wind eronder dat boombast als vertrouwensgeld kon dienen."

KIPPER EN WIPPERTIJD

Een door een centrale bank geregisseerde uitgave van een centrale cryptomunt, lost nog een ander probleem op: versnippering. Inmiddels zijn er al enkele honderden cryptovaluta, met daarnaast talrijke initial coin offerings (ICO's).

"Dat doet denken aan de Kipper en Wippertijd gedurende de dertigjarige oorlog, van 1618 tot 1648, waaraan bijna alle Europese mogendheden deelnamen", aldus De Vries. "In die tijd had elke stad eigen zilveren en gouden munten. Handige handelaren schaafden daar minimale randjes vanaf, om daarvan zelf munten te kunnen slaan. Dat schaven was ook een beproefd oorlogsmiddel om andere steden een financiële hak te zetten. Er waren honderden verschillende munten waarvan niemand meer wist wat ze waard waren. Daarmee verloren ze hun rol als betaalmiddel. Die kant gaat het ook op met al die verschillende cryptomunten."

"Het is net als met taal. Als ik in het koeterwaals ga praten, bent u de weg kwijt. Als iedereen een eigen taal heeft, kun je niet meer met elkaar communiceren. Engels is dé wereldtaal onder wetenschappers."



Alleen zo kun je elkaar begrijpen. Geld is net als taal. Hoe meer mensen dezelfde geldeenheid gebruiken, hoe makkelijker het is. Daarom zijn die ideeën voor lokale munten wel leuk, maar ze gaan 'm niet worden. We willen graag allemaal dezelfde taal spreken."

Joseph Stiglitz pleitte tien jaar geleden dan ook al voor één wereldmunt.

"Daar ben ik het oneens met de Nobelprijswinnaar. Want je krijgt dan één instantie die het monopolie heeft om deze munt uit te brengen. Dan kun je de klok erop gelijk zetten dat het fout gaat, ook al omdat je zo'n instelling niet democratisch kunt controleren. Een bekend economisch leerstuk zegt dat twee voldoende is voor volkomen concurrentie. Er zullen dus in elk geval altijd twee munten moeten bestaan."

De euro, dollar en renminbi?

(lachend) "Daar moeten de Engelsen dan ook maar eens notie van nemen."

GROOTBOEK

Tot slot snijdt De Vries de technologie achter de cryptovaluta's aan. In zijn ogen is het opslaan en delen van informatie in een distributed ledger – gedeeld grootboek – veel interessanter voor actuariërs en verzekeraars dan een cryptomunt als specifieke uitingsvorm van die op zich slimme technologie.

"Er zullen veel meer toepassingen komen. Maar dan op beperkte schaal. In dat grootboek delen alle betrokkenen de boekhouding. Dat scheelt een hoop papierhandel. Bovendien kan relatief moeilijk gefraudeerd worden."

"Neem het verzekeren van mondiale verschepingen waarbij voor grote bedragen ladingen worden gekocht. Momenteel staat de bank in het ene land garant voor de betaling aan de bank in het andere land. Tijdens het varen wordt telkens een stuk van de lading betaald. Dat omvat een enorme papierstroom die alsmaar beide kanten opgaat. Dat kan met een gedeeld grootboek veel eenvoudiger." ■